

VOORWOORD

Beste natuurliefhebber,

Alweer de laatste Scharrelaar van 2020; een heel bijzonder jaar. Het jaar waarin we in de greep zijn van een virus dat niet alleen ernstige gevolgen heeft voor de mensen die het virus krijgen, maar ook vérstrekkende gevolgen veel breder in onze samenleving. Veel zaken die vanzelfsprekend leken, zijn dat niet langer. Toch...., de natuur trekt zich er weinig van aan, bloeit hier en daar zelfs wat op. Veel mensen zoeken (in klein verband) weer vaker de natuur op. Steeds duidelijker wordt voor velen dat we niet zonder natuur kunnen en willen. Dat de natuur diensten levert die we niet kunnen missen, zoals zuurstof, regen, bestuiving van onze voedselgewassen, schaduw, ontspanning, schoonmaken van ons water en het beperkt houden van plagen.

Nu het heel lastig is om in groeps-, of verenigingsverband te werken aan het versterken van de natuur zijn we als vereniging op zoek naar manieren om toch te kunnen werken aan natuurbehoud. Een prachtig voorbeeld hiervan zijn de grote hoeveelheid egelkasten die zijn geplaatst. Dit naar aanleiding van een inventarisatie van singels waar vanwege de ruilverkaveling werkzaamheden uitgevoerd gaan worden. Martijn Bunskoek, Harm Bloemhof en Theo Douma hebben dit binnen zeer korte termijn mogelijk gemaakt.

We willen je vragen om in je eigen omgeving te zoeken naar manieren om de natuur te versterken of ook om te inventariseren wat er aan soorten aanwezig is. In deze Scharrelaar wordt er juist ook geschreven over dat wat we wél kunnen doen. Zo kunnen we met elkaar wat teruggeven aan de natuur, die ons zoveel geeft. Ook in deze moeilijke tijden.

Namens het bestuur:

Mirjam Fagel (voorzitter)

Het blijft onzeker, wat kunnen we organiseren in corona-tijd. Vanwege de extra maatregelen t.a.v. de 2e golf zijn helaas ook alle gezamenlijke buitenactiviteiten afgelast. Individueel gebeurt er nog wel van alles, dus we zitten niet stil.

Tevens zijn de RIVM richtlijnen weer aangescherpt, waardoor aanmelden en registratie nu verplicht is.

Onze nieuwe 1½ meter samenleving blijft er wel voor zorgen, dat het er allemaal anders uit ziet en dat spontane acties even niet aan de orde zijn.

Daarom moet voor iedere activiteit worden aangemeld, dit kan via: aanmelden@nbvijs.nl

Vermeld dan de betreffende activiteit en de namen en telefoonnummers van alle mensen die je wilt aanmelden.

Het spreekt vanzelf dat je NIET komt als je ziek, niet fit voelt of in contact bent geweest met iemand die niet fit is, coronaverschijnselen heeft, positief is getest of in quarantaine is.

En dan hebben we gelukkig een goed alternatief gevonden voor onze binnenactiviteiten, nl. zalencentrum Spoorzicht en daar gelden de volgende regels:

In binnenruimtes heeft iedereen een vaste zitplaats, zonder roulatie. Uiteraard houdt iedereen 1,5 meter afstand. In de horeca zijn een reservering, een gezondheidscheck en een vaste zitplaats altijd verplicht, ongeacht de aantallen bezoekers.

We hopen dat we de volgende gezamenlijke activiteiten weer kunnen opstarten:

Zaterdag 26 december Alternatieve wandeling door eigen tuin (bv. vanachter glas) d.m.v. tuintelling

Zaterdag 2 januari '21 Alternatieve wandeling door eigen tuin (bv. vanachter glas) d.m.v. tuintelling

- Zaterdag 16 januari '21 Wandel je wijzer Nieuwjaars natuurwandeling vanuit info Zwarte Dennen, 10.00-11.30 uur.
- Vrijdag 29 januari '21 Alternatieve wandeling door eigen tuin d.m.v.
t/m zondag 31 januari Landelijke tuinvogeltelling
Zie informatie elders in deze Scharrelaar
- Maandag 1 februari '21 Ledencontactavond 20.00 uur Zaal Spoorzicht, Gemeenteweg 171, Staphorst.
Terugblik en voortgang "project Biodiversiteit en aanpak Eikenprocessierups"
- Zaterdag 20 februari '21 Wandel je wijzer wandeling vanuit info Zwarte Dennen, 10.00-11.30 uur
- Maandag 1 maart '21 Ledencontactavond 20.00 uur, Zaal Spoorzicht, Gemeenteweg 171, Staphorst
Algemene Ledenvergadering
- 6 t/m 15 mei 2021 Werkgroep Natuurreizen organiseert Natuurreis naar KraKau (Polen).

Uiteraard blijft het onder voorbehoud of bovenstaande zaken door kunnen gaan, dit heeft natuurlijk alles te maken met de richtlijnen van het RIVM en de veiligheidsregio t.a.v. Covid-19.

Houd daarom goed onze website en/of facebook pagina in de gaten voor het meest actuele nieuws.

PROGRAMMA PLANTENWERKGROEP 2020-2021

Wij gaan elke 3^e donderdagmorgen van de maand op Dickninge op zoek naar bloeiende planten, struiken en bomen.

Elk lid mag mee, het is altijd een hele mooie wandeling.

Wij vertrekken vanaf de Reestbrug achter het Vergulde Ros in Halfweg om 10.00 uur. Het duurt ongeveer twee uur. De data zijn:

21 januari 2021, 18 februari 2021 en 18 maart 2021.

Onder voorbehoud dat Corona geen roet in het eten gooit.

Jan Paasman

Tel.: 0523-657371

Mobiel: 06-37653282

Mail: plantenwerkgroep@home.nl

JEUGDAGENDA

Een najaarsprogramma wat ons nog mogelijk lijkt, ondanks de corona maatregelen.

Het is wel nodig om je daarom tijdig op te geven.

We hebben gedacht om dit najaar een mooie foto wedstrijd te houden. Het is de bedoeling om een foto te maken van de spannendste spin of de mooiste paddenstoel. Ga in de herfstvakantie de natuur in en zoek een mooie paddenstoel of griezelige spin. Er zijn prijsjes te verdienen.

Mail de foto's voor 21 okt. naar jeugd1@nbv.nl.

Vermeld wel duidelijk je naam, adres, en leeftijd.

30-01-2021   Verrassend buiten programma en uitdelen nieuwe programma.
Aanvang 13.30 uur. Opgeven voor 26 jan.

Zaterdag 26 december en zaterdag 2 januari. Alternatieve wandeling door eigen tuin/tuintelling

Op deze dagen zoeken we contact met de natuur door te kijken en registreren wat er in onze tuinen voorkomt. Omdat we niet iedere dag elke mus, merel, egel of eekhoorn melden, maar het wel belangrijk is om te weten waar en hoeveel deze soorten voorkomen.

De gegevens zullen worden gedeeld met de landelijke databases.

Voor deze activiteit geldt; meld je aan via aanmelden@nbvijs.nl en daarna ontvangt u nadere info.

De 1^e 50 aanmelders ontvangen een WNF vetbolhouder *.

(* 1 per adres, op voorwaarde dat de telresultaten worden ingeleverd).

Deze kunt u ophalen voor de telling zodat u extra vogels kunt "lokken".

Vrijdag 29 t/m zondag 31 januari. Alternatieve wandeling door eigen tuin/Landelijke tuinvogeltelling

Op deze dagen tellen we alle vogels, die in onze tuin voorkomen. We sluiten aan bij de actie van de

Vogelbescherming en informatie hierover vindt u elders in deze Scharrelaar.

Maandag 1 februari 2021 Terugblik en voortgang project Biodiversiteit en eikenprocessierups

Op deze 1^e avond, dat we weer samen kunnen zijn, maken we er een interactieve avond van.

De projectgroep Biodiversiteit/EPR heeft niet stilgezeten en neemt u mee in wat er gebeurd is binnen de werkgroep. Daarna gaan we met elkaar in gesprek over de te nemen vervolgstappen, die zowel in groepsverband als individueel kunnen worden opgepakt.

AGENDA ALGEMENE LEDEN VERGADERING

maandag 1 maart 2021, aanvang 20.00 uur zaal Spoorzicht

1. Opening
2. Ingekomen stukken
3. Notulen ALV 2 mrt 2020 (zie elders in deze scharrelaar)
4. Mededelingen
5. Jaarverslag secretaris (Scharrelaar februari 2021)
6. Jaarverslag penningmeester (Greetje)
7. Verslag kascommissie
Kristianne vd Put en Harm Bloemhof (reserve Paulus Klarenbeek)
8. De kascommissie;
Aftredend is Kristianne vd Put, verkiezing nieuw reservelid
9. Goedkeuring begroting 2021
10. Bestuursverkiezing
Aftredend en herkiesbaar: Clarien Cornelisse, Mirjam Fagel
Aftredend en niet herkiesbaar: Harry van Wijk
Kandidaten kunnen zich tot een week voor de algemene ledenvergadering aanmelden bij de voorzitter (voorzitter1@nbvijs.nl)
11. Werkgroepen
12. Wat komen gaat
13. Rondvraag
14. Pauze
15. Presentatie
16. Sluiting

NOTULEN ALGEMENE LEDENVERGADERING

Maandag 2 maart 2020,

Natuurbeschermingsvereniging "IJhorst-Staphorst e.o." bij KroKo MultiPunt in IJhorst.

Welkom door Clarien Cornelisse

- Ingekomen stukken en compliment voor "De Scharrelaar".
- Notulen van vorig jaar. Geen op- en aanmerkingen. Goedgekeurd.
- Mededelingen: geen.
- Evert heeft een prachtig verslag gemaakt van afgelopen jaar. Dit wordt kort doorgenomen. Dank daarvoor
- Penningmeester Greetje Kroonenburg licht het financieel verslag toe. Het was een goed jaar, alles was in balans.
- De begroting voor 2020 wordt doorgenomen. De contributie is gebaseerd op 10 euro per lidmaatschap. Begroting wordt goedgekeurd.
- Kascommissie heeft het verslag van de penningmeester bekeken en er wordt akkoord gegeven door de aanwezige leden.

Contributie:

- De contributieverhoging is besproken en vastgesteld:
  - volwassenen: 14 euro met 1 Scharrelaar
  - volwassene met partner: 22 euro met 1 Scharrelaar
  - jeugd: 12 euro met 1 Scharrelaar
  - jeugd waarvan ouder ook lid is: 5 euro zonder Scharrelaar
- Vraag: hoe gaan wij om met automatische incasso als men een extra gift wil doen. Antwoord: Het giftbedrag dat bij de incassomachtiging is aangegeven blijft hetzelfde en wordt bij het basisbedrag voor lidmaatschap opgeteld.
- Vraag: Waar is de verhoging van 40% op gebaseerd? Antwoord: Extra kosten, zoals kleurendruk van "De Scharrelaar".
- Vraag: Is de opbrengst van de verhoging echt nodig? Er is 'angst' dat het leden kost. Antwoord: Procentueel gezien lijkt 40% veel, maar de absolute bedragen zijn relatief laag. De nieuwe look van "De Scharrelaar" en de nieuwe activiteiten, die ook extra kosten met zich meebrengen, kunnen ook juist nieuwe leden aantrekken.
- Opmerking: Het is goed om te communiceren wat er voor de verhoging gedaan wordt bij de aankondiging van de contributieverhoging.
- Opmerking: Wat is nou 4 euro verhoging? 2 kopjes koffie
- Opmerking: Er werd terecht gevraagd waarom wij de contributie niet eerder in stappen hebben verhoogd. De reden hiervoor was dat er steeds genoeg geld in kas was, daarom is het niet nodig geweest.

- Wijziging in de kascommissie: Gerard Oldeman treedt af, daarom wordt het reservelid Harm Bloemhof met instemming aangesteld als nieuw lid voor de kascommissie. Kristianne vd Put blijft aan als tweede lid. Paul Klarenbeek meldt zich spontaan aan als nieuw reservelid van de commissie.
- Bestuursverkiezing: bestuursleden Niek Gosker en Evert Rolleman zijn aftredend. Greetje Kroonenburg is herkiesbaar en wordt herkozen. Theo Douma wordt gekozen als nieuw bestuurslid.

Niek werd in het zonnetje gezet. Hij was 6 jaar bestuurslid. Kenmerkend was: niet te veel in de details, helikopterview, praktisch en daadkrachtig. Gaat soms linksaf als iedereen naar rechts gaat. Fijn mens en bestuurslid. Blijft actief. Evert Rolleman was afwezig en wordt de volgende ledencontactavond bedankt voor zijn inzet.

- Mededeling: Clarien heeft half jaar geleden aangegeven dat ze wil stoppen als voorzitter, ze is tot nu aangebleven als waarnemend voorzitter. Mirjam Fagel heeft aangegeven de voorzittershamer over te willen nemen. Clarien neemt de rol van Vice voorzitter over van Niek Gosker.
- Vraag: Worden er notulen van de bestuursvergadering gemaakt en zo ja, staan deze ook op de website? Antwoord: Er worden wel notulen gemaakt en bewaard, maar worden niet op de website geplaatst.

Werkgroepen:

- Opmerking: Het is jammer en speelt al vele jaren dat niet alle werkgroepen een verslag inleveren.
- Tip: Het is een goed idee om de leden van de werkgroepen te noemen in het jaarverslag, dat is handig bij terugblikken bij jubilea.
- Tip: Stel een werkgroep coördinator aan die het overzicht houdt en controleert of van alle werkgroepen een verslag is ingeleverd voor het jaarverslag.
- Tip: Maak als werkgroep geregeld foto's van de activiteiten, zodat het verslag visueel aangekleed kan worden. Let hierbij wel op de privacy van personen
- Werkgroep jeugd: Jeugdprogramma wordt nog aangepast.

- Werkgroep natuurreis: Er zijn 24 personen voor de natuurreizen naar Polen. Er is zelfs nog ruimte voor meer.

Rondvraag:

- Oeverwaluwand: We hebben toestemming om de gaten weer op te vullen, maar dit moet voor 15 maart. Wie wil helpen kan zich melden bij Jan Dunnink of Jan Vos.
- Is er geld voor een nieuwe microfoon? Deze microfoons zijn splinternieuw, niet duidelijk waarom ze het niet goed doen.
- Wanneer is de vrijwilligers dag? Er is nog geen exacte datum, het is in september.
- Het verslag van de werkgroep 'Zoogdieren' is wel tijdig opgestuurd maar niet ontvangen en dus ook niet geplaatst. Misschien is er iets fout gegaan in de mail.

Nieuwe voorzitter:

Na de pauze wordt de voorzittershamer door Clarien Cornelisse overgedragen aan Mirjam Fagel.

Door middel van een powerpoint met foto's laat Mirjam het jaar 2019 tot en met nu de revue passeren. Het is boeiend om te zien hoeveel activiteiten er afgelopen jaar zijn geweest en hoeveel er dus is gedaan door de leden van de Natuurbeschermingsvereniging "IJhorst-Staphorst e.o."!!

Clarien (links) draagt de voorzittershamer over aan Mirjam | foto's © weblog-Staphorst.nl

Notulen en foto's: Alja Admiraal (weblog Staphorst)

JEUGDHOEKJE

Fotowedstrijd

Toen we in augustus - september het 2e deel van het programma voor de jeugd aan het maken waren, dachten we: há we kunnen weer wat. Nu komt het goed uit, dat we het programma opgeknipt hebben in een voor- en najaarsprogramma. We vonden het dan ook een goed idee, omdat er toch nog wel beperkingen waren, een fotowedstrijd te organiseren voor de jeugd.

Het doel was om van de mooiste paddenstoel of de spannendste spin een leuke foto te maken. Er werden dan ook tot na de herfstvakantie mooie foto's ingestuurd. De leeftijd van de inzenders varieerde van 6 tot 15 jaar, dus wat dat betreft een geslaagde activiteit. Mooi dat de foto's vanuit het gehele werkgebied van de vereniging binnen kwamen.

De beoordelingscommissie had het dan ook moeilijk om de prijzen te beoordelen. Hier dan ook de 5 prijswinnaars: Brigitte Groen, Kiki Neve, Amarens Pirir Avila, Jarne Kwakkel en Jorden Vos. Zij hebben alle 5 een mooie afdruk op aluminium van hun winnende foto gekregen.

Dit is door de coronaproblemen wel anders gegaan, dan de bedoeling was. De winnaars hebben nu de prijs thuis bezorgd gekregen door enkele leden van de werkgroep. De foto's bij dit artikel getuigen hiervan. De niet winnaars hebben ook een mooie afdruk van hun foto gekregen. Allemaal hebben ze een tasje, geschonken door Clarien Cornelisse, met een "Scharrelaar" en bloemenzaad gekregen om in het voorjaar van de gezaaide bloemen te kunnen genieten. We hopen dat dit de volgende zomer mooi tot bloei komt. Een mooie foto kunnen ze altijd naar de werkgroep opsturen en we kunnen er dan een aantal plaatsen in "De Scharrelaar" en op de website van Natuurbeschermingsvereniging "IJhorst-Staphorst e.o.".

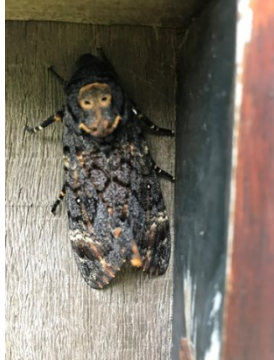

We hopen dat we het komend jaar weer verschillende leuke activiteiten kunnen organiseren.

Jeugdwerkgroep "Weer of geen weer"
Jan Vos

Datum	Soort:	Plaats:	Waarnemer(s)
Vogels:			
22-11-20	Ransuil 5 exempl.	IJhorst, Carstenbos in roestboom.	Evert Rolleman
23-11-20	Houtsnip	Bosw. Staphorst vak 1	Harry van Wijk
25-11-20	Raaf (paartje)	Boswachterij Staphorst	Fam. Blok
Planten:			
19-10-20	Bloeiende Steenanjer	BWS, Vier Bergen	Jan en Janny Paasman
Vlinders:			
04-09-20	Gehakelde Aurelia	Staphorst	Jan Dunnink

Datum	Soort:	Plaats:	Waarnemer(s)
01-10-20	Doodshoofd- vlinder	Balkbrug, Grootoeverweg 	Fam. Troost
18-11-20	Citroenvlinder Citroenvlinder	IJhorst, Sparrenlaan Bosw. Staphorst, Zwarte Venen	Fam. Rolleman
Paddenstoelen:			
31-10-20	Aardster	IJhorst, Sparrenlaan 32	Evert Rolleman
			
Zoogdieren:			
06-10-20	Grootoor- vleermuis 4 stuks	BWS, vak 47 (Sahara) In nestkast 015 - 0280	Jan Dunnink

Per abuis werd in de De Scharrelaar van oktober verzuimd om bijgaande foto's af te drukken .

Foto's Koninginnepage: fam. Rolleman

Foto Ringslag: Bertus van Pijkeren

Foto Tijgerspin: Jennie Dekker

**OVERZICHT VAN
TERUGGEMELDE GERINGDE
VOGELS UIT DE REGIO**

RINGGEGEVENS							
Ringnr.	Ring- datum	R	Soort	Gsl.	Leeftijd	Plaats	Referentie
BB 05942	27-05-15	2	Bonvli	O	Nestjong niet vliegvlug	BWS, vak 10 Nk. 003- 0110	Jan Dunnink
BB 06448	28-05-16	2	Bonvli	O	Nestjong niet vliegvlug	BWS, vak 56 Nk. 023- 1438	Jacob Mussche
BH 95141	23-05-19	2	Bonvli	O	Nestjong niet vliegvlug	BWS, vak 27 Nk. 021 - 1131	Klaas Koobs
BB 08273	1-06-14	5	Bonvli	O	Nestjong niet vliegvlug	BWS, vak 59 Nk. 006 - 1325	Thijs Tuin
V 453684	8-05-19	5	Koolmees	O	Nestjong niet vliegvlug	IJhorst, van Wijngaardenstr Volkstuin	Harry van Wijk
BH 97168	26-05-18	5	Bonvli	O	Nestjong niet vliegvlug	BWS, vak 13 Nk. 017 - 0609	Menno Douma
BF 80484	17-05-18	5	Zwarte mees	O	Nestjong niet vliegvlug	BWS, vak 59 Nk. 006 - 1304	Thijs Tuin
BL 20006	11-06-19	5	Bonvli	O	Nestjong niet vliegvlug	BWS, vak 48 Nk. 009 - 0537	Harry van Wijk
BE 06424	01-06-15	5	Bonvli	O	Nestjong niet vliegvlug	BWS, vak 59 Nk. 006 - 1325	Thijs Tuin
BF 80197	08-06-17	5	Bonvli	O	Nestjong niet vliegvlug	IJhorst, Carstenbos Nk.027 - 0097	Harm Bloemhof
BH 97207	26-05-18	5	Bonvli	O	Nestjong niet vliegvlug	BWS, vak 60 Nk. 020 - 0884	Fam. Van Lubek
BH 96407	25-05-19	5	Bonvli	O	Nestjong niet vliegvlug	BWS, vak 30 Nk. 117 - 1204	Gerrit Jan Timmer
BH 95147	24-05-19	2	Bonvli	O	Nestjong niet vliegvlug	BWS, vak 57 Nk.011 - 0352	Henk Dunnink
BH 97611	4-06-18	2	Bonvli	O	Nestjong niet vliegvlug	IJhorst, Tissingbos Nk 0028 - 014	Paul Siepel
BE 08167	27-05-17	2	Bonvli	O	Nestjong niet vliegvlug	BWS, vak 44 Nk 017 - 0928	Roel Dunnink

Leeswijzer

R = Ringer M = Melder

Code R en M

Gsl is geslacht

1	H. Bloemhof	O	Onbekend
2	J. Dunnink	M	Man
3	J. Mussche	V	Vrouw
4	J. Huls		
5	H. van Wijk		
6	L. Blaauw		
7	H. Luten		
P	publiek		

MELDGEGEVENS				INFORMATIE				
Meld-datum	M	Gsl.	Leeftijd/ Conditie	Plaats	Referentie	Afst. in km.	Gra- den	Tijd in dgn
28-05-20	P	V	> 1 kj. Levend los door ringer	Dwingeloo, Lheebroek 30	Chr. Both	25,9	208	1828
27-05-20	P	V	> 2 kj. Levend los door ringer	Dwingeloo, Lheebroek 30	Chr. Both	22,7	212	1460
12-06-20	P	M	> 2 kj. Levend los door ringer	Echten, Pesserweg 4a	Chr. Both	14,1	221	386
15-05-19	P	M	> 2 kj. Levend los door ringer	Echten, Ruinerweg 12	Chr. Both	13,3	220	1809
24-10-19	P	V	1 kj. Levend los door ringer.	Terwolde, Vaassenseweg	J.W. Vlottes	42,9	18	169
16-05-20	P	V	> 2 kj. Levend los door ringer	Echten	Chr. Both	14,8	212	721
14-05-20	2	V	> 2 kj. Levend los door ringer	BWS, vak 52 Nk . 012 - 404	Klaas Hoeve	0,4	76	728
31-05-20	P	M	> 1 kj. Levend los door ringer	Linde, De Smidse	J.M.Schmidt v.d. Beek	12,6	267	355
29-5-20 + 12-6-20	P	V	> 1 kj. Levend los door ringer	Arrien, Doevelsteeg 1	L. Oudejans	17,5	314	1824
03-06-20	P	O	Dood, < wk Gepakt door kat	De Wijk, Schiphorsterweg 31	Margo Verhagen	3,2	156	1091
03-03-20	5	V	> 1 kj. Levend los door ringer	BWS, vak 30 Nk. 117 - 1205	Gerrit Jan Timmer	0,6	52	708
4-05-20	5	V	> 1 kj. Levend los door ringer	BWS, vak 60 Nk. 009 - 0522	Harry van Wijk	1,1	274	345
3-05-20	5	V	> 1 kj. Levend los door ringer	BWS, vak 50 Nk. 117 - 1242	Gerrit Jan Timmer	2,1	350	345
3-05-20	5	V	> 1 kj. Levend los door ringer	BWS, vak 50 Nk. 117 - 1226	Gerrit Jan Timmer	1,2	2	699
3-05-20	5	V	> 1 kj. Levend los door ringer	BWS, vak 30 Nk. 117 - 1209	Gerrit Jan Timmer	2,4	117	1072

REALISATIE BIODIVERSITEIT DOOR INZAAI INHEEMS BLOEMZADENMENGSEL

Om de biodiversiteit en het leefgebied van de patrijs en andere akkervogels een broodnodig handje te helpen heeft de Natuurbeschermingsvereniging "IJhorst-Staphorst e.o." het afgelopen jaar twee percelen aan de Gorterlaan ingezaaid met een inheems bloemzadenmengsel. Een perceel ligt dichtbij het viaduct Dekkersweg en het andere schuin tegenover het zwembad.

Langs de A28

De percelen waren door de jaren heen natuurlijke ruigtes geworden en moesten eerst worden voorberekt om ze

zaaiklaar te maken. Vooral het perceel tegenover het zwembad had onderhoud nodig. De zaden kregen hierdoor een goedé start, wat resulteerde in weelderige bloemenweiden, waar ongetwijfeld menig voorbijganger van heeft genoten.

Door deze activiteiten zal hopelijk een bijdrage zijn geleverd aan de biodiversiteit en het leefgebied van de akkervogels, bijen en overige insecten

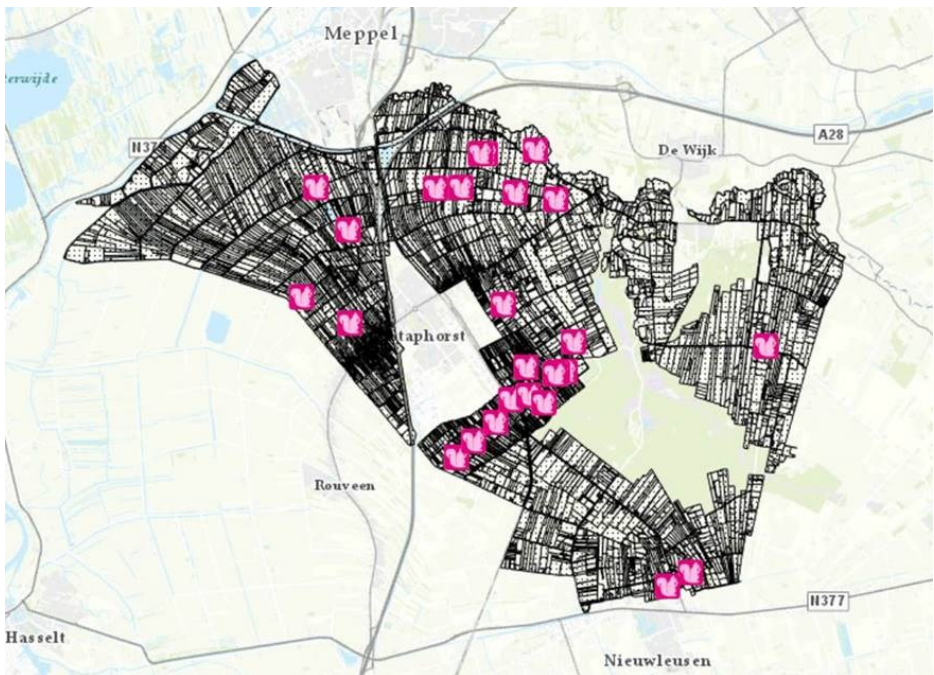

Tegenover het zwembad

EGELKASTEN PLAATSEN

Begin november hebben Jan Huls, Harm Bloemhof en ondergetekende een dag lang kasten geplaatst in het landinrichtingsgebied. In totaal staan er nu 25 kasten opgesteld verspreid door het gebied (zie eekhoornicoontjes op het kaartje hieronder). Dinsdag hebben we 20 kasten geplaatst, Harm had een week eerder al vijf kasten weggezet in het veld. We hebben er een aantal in reserve gehouden, deze kunnen we later nog inzetten gedurende het project. Maar als iemand nog een mooie plek weet dan hoor ik dat uiteraard graag. De eerste vorst aan de grond is inmiddels gemeld, het was dus nog net op tijd voordat de egels in winterslaap gaan. De kasten vormen trouwens ook mooie rustplekken voor kleine marterachtigen.

Martijn Bunskoek

RUILVERKAVELING STAPHORST

Afgelopen voorjaar werd de natuurvereniging benaderd door de provincie Overijssel met een vraag om egels te zoeken.

Dat vereist enige toelichting.

De ruilverkaveling van Staphorst zit in een eindstadium. De afspraken zijn gemaakt en men kan aan de gang.

Echter, omdat een deel van de werkzaamheden in de winter (kunnen) plaatsvinden is het van belang dat er speciaal gekeken wordt naar kleine zoogdieren o.a. de egel. Deze dieren gaan zo half november in winterslaap en de kans bestaat dan dat ze hun overwinteringsplaats hebben gezocht in een van de gebieden die onderdeel is van het projectgebied. Of, ergens wel konden overwinteren, maar nu niet meer.

Om nu te kijken met de kennis van mensen die in het gebied wonen, kwam de provincie naar de vereniging met de vraag of wij die mensen ook hebben. En uiteraard hebben we die. Veel leden komen vaak in het veld en kennen de plekjes.

Martijn Bunschoek werd gevraagd als coördinator om het proces in goede banen te leiden.

Op 5 september hebben we in het veld een startmorgen gehad, waarbij Karel Morsink en Wilfred vd Hel vanuit de provincie het project toelichtten. Het uitgangspunt van de provincie is geweest dat de waardevolle sloten in het gebied zoveel mogelijk moeten worden gespaard. Singels kun je makkelijker vervangen. Per saldo komen er meer bomen terug dan dat er stond.

Tijdens deze startmorgen kwam ook het goede idee naar boven om een aantal egelkasten te bouwen. Deze kasten zijn uitermate geschikt voor egels (en ook andere kleine zoogdieren) om te overwinteren. Zo creëer je een aantal nieuwe overwinteringsplekken voor deze uitermate nuttige dieren.

Zo gezegd, zo gedaan. Harm Bloemhof is aan het timmeren geslagen en had binnen de kortste keren 33 egelkasten in elkaar getimmerd. Deze kasten werden gevuld met bladeren om er een goede min of meer vorstvrije plek van te maken.

Martijn Bunschoek heeft daarna een aantal plaatsen geselecteerd waar de kasten geplaatst konden.

Het merendeel van de kasten is daarna door Harm Bloemhof, Jan Huls en Martijn Bunschoek geplaatst op de daarvoor vooraf geselecteerde plekken.

Ondertussen is het project voor de bescherming van de kleine zoogdieren in het ruilverkavelingsgebied afgerond. De egels en andere kleine zoogdieren

kunnen hun overwinteringsplaats zoeken en er veilig de winter door komen.

Namens de zoogdierenwerkgroep,
Theo Douma

WERKGROEP ROOFVOGELS EN UILEN

Resultaten 2020

Aanvankelijk leek er vanwege de Corona crisis dit jaar weinig terecht te komen van de controles van de nestkasten en de nesten in de boswachterij Staphorst. Uit zorg voor mogelijke besmetting met het Corona virus wilden wij maar liever niet de erven betreden en mensen ontmoeten. Maar toen er telefoontjes kwamen van mensen met de vraag of de uilen nog werden geringd dit jaar en men geen bezwaar had tegen ons bezoek, besloten we toch maar op pad te gaan. Met de nodige voorzichtigheid uiteraard en daarom zijn het aantal controles ook beperkter geweest dan andere jaren.

Buizerd

De boswachterij Staphorst is dit jaar niet volledig onderzocht. Op of nabij een drietal bekende nesten van deze soort werd 1 jong waargenomen.

Pas uitgevlogen jonge buizerd in de nabijheid van het nest (foto Arnold Lassche)

Havik

De Havik op mijn nestkastroute in het Carstenbos was dit jaar ook weer succesvol, zij het in een ander nest even verderop. Ik heb op 21 juni een takkeling gezien op de nestrand. Daarnaast werden bij de havikshorst bij het Zwarte Veentje twee rondvliegende jongen waargenomen. Bij de andere nesten in de boswachterij kon niet worden vastgesteld of er jongen zijn uitgevlogen of bleek dat het nest overduidelijk niet bezet was dit jaar.

Rode wouw

Een voor ons onderzoek gebied nieuwe soort! Vorig jaar zijn in een nest in de boswachterij Staphorst drie jongen succesvol grootgebracht. Deze jongen zijn toen geringd en 1 jong is voorzien van een zender. In diezelfde omgeving leek het dit jaar voor de tweede keer goed te gaan. Maar jammer genoeg werden deze twee jongen in een vrij laat stadium gepredeerd. Ik hoop in een volgende

uitgave van de Scharrelaar over de broedsels van deze zeldzame soort met hulp van anderen iets meer te schrijven dan dit.

Torenavalk

Ook met de controle van de torenvalkenkasten werd laat in het seizoen gestart en bovendien werd veelal maar één controle uitgevoerd. Daardoor is het aantal eieren per broedsel niet goed vastgesteld en konden niet alle jongen worden geringd. Zeker 15 uitgevlogen jongen zijn niet geringd omdat ze bij aankomst al in de buurt rondvlogen of op de rand van de kast zaten. In één kast in Nieuwleusen werd wel een erg grote hoeveelheid muizen en 1 Koolmees aangetroffen.

Torenavalkenkast met grote muizenvoorraad en 1 koolmees (foto Arnold Lassche)

En één van de vijf aanwezige jongen hebben wij maar met rust gelaten om dat er een muis nog half in zijn bek zat! Kennelijk kwamen wij op een voor hem/haar wel

heel slecht moment. Het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per succesvol of gestart broedsel is waarschijnlijk niet helemaal correct. Uiteindelijk werden er 19 broedsels vastgesteld waarvan er 17 succesvol waren (minstens 1 uitgevlogen jong). Gemiddeld vlogen er 4,3 jongen uit deze succesvolle broedsels. Het gemiddelde aantal jongen per gestart legsel bedroeg 3,8. In totaal werden toch nog 46 jonge torenvalken geringd.

Bijzonder is nog wel om te vermelden dat twee nestkasten na 20 jaar weer bezet werden door een torenvalk. Conclusie: geduld en kasten gewoon laten hangen!

Jonge torenvalk met muis in de bek (foto Mark Meulman)

Bosuil

In twee kasten in de boswachterij Staphorst werd een broedsel van deze soort aangetroffen. Helaas mislukte het eerste broedsel in eierenfase. Het enig ei in dit broedsel werd bij controle kapot aangetroffen. Van het andere broedsel zijn de 2 jongen geringd.

Ook een broedsel aan de Carstenlaan mislukte (2 verlaten eieren).

Ransuil

Van deze soort worden ieder jaar maar weinig broedsel bekend. Het is nagenoeg zeker dat jaarlijks een aantal ransuilen in ons gebied tot broeden komt. Dit jaar een melding gehad van 4 uitgevlogen jongen aan het Westeinde in Nieuwleusen en ook aan de Lommertsteeg is een succesvol broedsel geweest. Hier vlogen 3 jongen uit en werd 1 jong dood gevonden onder de nestboom.

Kerkuil

Over het aantal eieren per legsel valt bij één late controle moeilijk iets te zeggen. En ook hebben wij ongetwijfeld jongen gemist die ondertussen waren vergaan of opgevreten door de andere jongen. In totaal waren er 31 broedsels waarvan er 4 mislukten. Het aantal uitgevlogen jongen per succesvol legsel bedroeg 3,3. Per gestart legsel was dit 2,9. In totaal werden 82 jongen en 1 adulte kerkuil geringd. Van een kast aan de Rollecate in Nieuwleusen kreeg ik camerabeelden toegestuurd. Na jarenlange afwezigheid was er weer een kerkuil in deze kast aanwezig. Helaas kwam de uil hier niet tot broeden.

Camerabeelden van kerkuil die nestkast aan de Rollecate verkende.

Steenuil

Van de 113 steenuilenkasten in ons gebied waren er dit jaar 26 bezet. Van deze 26 broedsels waren er 19 succesvol. In de meeste gevallen zijn de jongen in een laat stadium geringd. Gemiddeld werden er 3 eieren gelegd (vastgesteld op basis van het aantal jongen en niet uitgekomen eieren). Doordat niet werd gecontroleerd in de eierenfase is ook dit getal waarschijnlijk niet helemaal

correct. Gemiddeld vlogen er 2,9 jongen per succesvol broedsel uit. Per gestart legsel was dat 2,2. In totaal konden nog 55 jonge steenuilen en 1 adult vrouwtje worden geringd. Twee van de geringde steenuilen werden binnen korte tijd dood teruggevonden in de buurt van de kast.

Table 1 Samenvatting van de resultaten van Steenuil, Kerkuil, Bosuil en Torenavalk (2020)

	Aantal nestkasten in werkgebied (waarvan X aantal melkbussen)	Aantal broedsels in nestkasten en melkbussen	Aantal succesvolle broedsels	Aantal mislukte broedsels	Gemiddeld aantal eieren / legsel	(Gemiddeld) aantal uitgevlogen jongen per succesvol legsel	(Gemiddeld) aantal uitgevlogen jongen per gestart legsel	Geringd
Steenuil	113	26	19	7	3,0	2,9	2,2	56
Kerkuil	82	31	27	4	?	3,3	2,9	83
Bosuil	7	2	1	1	-	2	-	2
Torenavalk	77 (39)	19	17	2	?	4,3	3,8	46

Namens de Werkgroep roofvogels en uilen
 Arnold Lassche
arnoldlassche@gmail.com

Biologisch - dynamisch bedrijf

de Zonnehorst

Tuinderij met Boerderijwinkel • Groente - abonnementen • ECEAT Camping

100% Biologische Landbouw en Voeding.

Net buiten het dorp Nieuwleusen, aan de **Evenboersweg in Punthorst** is het biodynamische groenteteeltbedrijf **de Zonnehorst** gevestigd.

Een gevarieerd bedrijf met ook veel natuur, bloemen en bijen.

De **uitgebreide boerderijwinkel** biedt een ruime keus aan biologische producten.

Openingstijden boerderijwinkel:

Maandag van 13.00 tot 18.00 u

Woensdag en vrijdag van 09.00 tot 18.00 u

Zaterdag van 09.00 tot 13.00 u

Tevens **webwinkel** met thuisbezorging tegen een geringe vergoeding.

Over en rond de tuinderij kan ieder die dat leuk vindt het **1 ½ km lange Zonnehorstpad** wandelen om een mooie indruk te krijgen van het totaal.

Meer informatie: www.zonnehorst.nl

Kom eens aan!

Wij zijn doorlopend op zoek naar

JONG TALENT

Meer weten?

0522 - 46 32 82

DULASTA
Metaalbewerking

www.dulasta.nl

TUINVOGELTELLING SPECIAL

VOGELS VOEREN

Vogels voeren is leuk en ze zijn ermee geholpen. Nóg leuker is het in de aanloop naar de Tuinvogeltelling. Vogels krijgen dan de gewoonte uw tuin te bezoeken, zodat er meer te tellen is. In deze Special ontkracht Vogelbescherming de mythes die de ronde doen over vogels voeren, geeft antwoord op veel gestelde vragen en geeft u handige voer-tips.

Tuininrichting

Belangrijk voor we beginnen over vogels voeren: richt uw tuin of balkon zo in dat vogels er natuurlijk eten vinden. Een tuin met bessen, fruit, noten, zaden en insecten doet meer goed dan eenzijdig bijvoeren.

Uw tuin of balkon vogelvriendelijk maken kan gemakkelijk; tips vindt u op de website van Vogelbescherming.

Of, vul uw postcode in op mijnvogeltuin.nl en doe de postcode vogelcheck. U ziet dan welke vogels in uw buurt leven en wat u voor ze kunt doen.

Is het wel goed om vogels te voeren?

Ja. Het is goed om vogels te voeren. Ze worden niet lui en dik, ze blijven natuurlijk voedsel zoeken en worden er niet afhankelijk van.

Voeren mág

Voeren kan geen kwaad voor de vogels en het brengt de natuur dichtbij. Voor de duidelijkheid: het is niet zo dat het móet. Tuinvogels blijven wilde dieren, die prima voor zichzelf kunnen zorgen, mits onze tuinen vogelvriendelijk zijn ingericht.

Dikke vogels worden opgegeten

Voeren helpt vogels reserves op te bouwen voor de kou, of de trek, het drukke broedseizoen, of de rui. Vogels eten echter nooit té veel. Ze worden niet lui of dik van bijvoeren. De reden is overduidelijk: als ze te dik zijn, zijn ze minder fit, opletend en wendbaar en worden opgegeten.

Vogels blijven zelf voer zoeken

Vogels blijven altijd natuurlijk voedsel zoeken, ook als u bijvoert. Ze verleren dat niet. Instinctief nemen ze wat ze nodig hebben. Als u ineens stopt met voeren komen ze regelmatig kijken op de plek waar ze eten verwachten, maar ze gaan niet zitten wachten tot ze dood hongerren.

Mag je alleen maar voeren in de winter?

Nee. U mag het hele jaar voeren.

Het kan geen kwaad om het hele jaar door vogels te voeren. In alle seizoenen zijn er omstandigheden waar-door ze wel een extraatje kunnen gebruiken.

Winter

's Winters is het duidelijk te zien dat het niet makkelijk is om buiten in de natuur te overleven. Kleine vogels verbranden 's nachts soms wel 10% van hun lichaamsgewicht en kunnen iedere calorie gebruiken.

Lente

Ook in de lente zijn de vogels blij als u bijvoert! Het broedseizoen breekt aan en ze hebben soms wel tien extra monden te voeden. In tegenstelling tot wat u misschien denkt, is er weinig eten te vinden. Zaden en bessen uit de herfst zijn namelijk opgegeten, verrot, of inmiddels gekiemd. Door de klimaatverandering zijn de rupsen er eerder dan de jonge vogels en door de achteruitgang van de insecten moet het bijna wel moeilijker zijn om ze te vinden.

Zomer en herfst

Als u doorvoert in de zomer, helpt u vogels de kwetsbare periode van de rui door te komen en om lekker doorvoed de herfst in te gaan. In de herfst moeten de blijvers zich vervolgens dik genoeg eten om de Nederlandse winter te overleven en de trekvogels om duizenden kilometers te vliegen.

Is bijvoeren niet slecht voor jonge vogels?

Nee. Bijvoeren is niet slecht voor jonge vogels.

Vogelouders weten heel goed dat jonge vogels eiwit moeten eten. Ze werken zich te pletter om pieren, rupsen en vette larven te vangen. Als u voert, eten ze dat voornamelijk zelf (fijn, hoeven ze minder energie te steken in zoeken) en de kleine beestjes gaan naar de jongen.

Honderd hapjes

Ziet u ze wel eens een hapje pindakaas - of wat u ook bijvoert - aan de jongen geven? Niks aan de hand. Die worden wel 100 keer per dag gevoerd en af en toe wat anders dan insect is geen probleem.

Vertrouw het instinct van de ouders.

Voedseltekort

Pas als ze echt niks anders vinden, voeren vogelouders hun jongen met voer dat u ze geeft. Zijn de kuikens net uit het ei, dan gaan ze daar misschien dood aan. Naar, maar die kleintjes overleven periodes van ernstig voedseltekort sowieso niet. Tip: voer als er jonge vogels zijn eiwitrijk voedsel, zoals insectenkorrels, meelwormen of een gekookt eitje!

Wat WEL voeren?

Zadenmengsels

Er zijn veel soorten zadenmengsels te koop. De betere bevatten maïsvlokken, verschillende zaden, zonnebloempitten en kleine stukjes pinda of noot. Beseft dat kleine vogels hele tarwe- en gerstkorrels niet kunnen verteren. Ziet u dat ze voer laten liggen, probeer dan een ander mengsel.

Zwarte zonnebloempitten

Zwarte zonnebloempitten in een voedersilo zijn het hele jaar top! Het oliegehalte in zwarte pitten is hoger dan in gestreepte pitten, dus u zult merken dat de vogels ze liever eten, probeer het maar eens. U kunt ze ook zonder schil kopen.

Nigerzaad

Dit zijn kleine zwarte zaden met een hoog oliegehalte. Lekker voor putters en sijsjes.

Fruit

Zachte gehalveerde appels, peren, bananen, bessen en druiven, maar ook rozijnen, krenten en ander gedroogd fruit zijn uitermate geschikt voor vogels. Leg ze op de grond of de voertafel.

Pinda's

Pinda's zijn rijk aan vet en populair bij tuinvogels. Voer ze in een pindasilos. Vogels moeten er dan kleine stukjes afpikken en geven nooit hele pinda's aan hun jongen, die dat mogelijk niet goed verteren. Beter het zekere voor het onzekere!

Hard vet (bollen) en vogelpindakaas

Vetbollen, vogelpindakaas en andere vetproducten al dan niet met insecten erin zijn uitstekend wintervoer: gezonde voedingsstoffen en veel calorieën om warm te blijven. In de zomer mag, maar dan hebben vogels minder vet nodig en bij warm weer kan het sneller bederven.

Meelwormen of insectenkorrels

Gevriesdroogde meelwormen of insectenkorrels zijn een heel natuurlijke voedselbron voor vogels. U kunt ze het hele jaar voeren, maar vooral in het voorjaar heeft dit meerwaarde voor jonge vogels.

Gekookt ei

Het lijkt wat tegennatuurlijk, maar een hard gekookt, geprakt kippeneitje, is een gezonde bron van eiwitten voor (jonge) vogels.

Eierschaal

U maakt vogels ook blij met verkruidde eierschalen van hardgekookte eieren (geen rauwe!). Zeker in het broedseizoen, want voor het produceren van hun eieren hebben ze veel kalk nodig.

Geplette haver, muesli en cruesli

Restjes havervlokken of muesli kunt u gerust aan de vogels geven, mits er geen zout in zit. Kijk hiervoor op de verpakking.

Wat NIET voeren?

'Mensen-pinda's'

Koop geen 'mensen-pinda's' en 'mensen-pindakaas' voor vogels. Vaak zit er zout bij en dat is slecht voor vogels. Er is niet voor niets speciale vogelpindakaas te koop.

Beschimmeld voer

Koop nooit pinda's of vogelvoer waar (zwarte) schimmel op zit. Is dat wel het geval, dan kan er een gifstof in zitten: aflatoxine. Maak de verkoper hierop attent.

Schimmelt het voer op de voertafel? Dan is het te lang blijven liggen. Verwijder het direct en voer wat minder. Als het voor de avond niet op is, was het te veel. Sommige schimmels zijn giftig voor vogels!

Zacht of vloeibaar vet

Olie en zachte vetten kunnen op de veren komen. Het isolatievermogen en de waterbestendigheid wordt daardoor minder. En om buiten te overleven heb je echt een warm en waterdicht pak nodig.

Ook heeft vloeibaar vet mogelijk een laxerend effect op vogels. Als dat inderdaad zo is, doet dat meer kwaad dan goed.

Melk

Geef nooit melk aan vogels! Hun darmen kunnen geen melk verteren. Krijgen ze het toch binnen, dan kunnen ze er maagaandoeningen van krijgen of zelfs dood aan gaan.

Alles waar een netje om zit

Gebruik geen netjes, niet bij pinda's, niet bij vetbollen, nergens bij. Vogels kunnen erin verstrikt raken en sterven of zichzelf verwonden. Ook waaien lege netjes nog wel eens de natuur in. Waarom bijdragen aan de plastic soep als het niet hoeft.

Zout

Zout is voor vogels nog veel ongezonder dan voor mensen. Hun nieren kunnen het niet goed verwerken. Voer vogels dus nooit producten met zout.

Brood

In brood zit zout, dus het is in grote hoeveelheden slecht voor vogels. Het tafellaken met broodkruimeltjes uitschudden kan vast geen kwaad, maar zeker weten we dat niet.

Levende maden

Met (levende) maden moet u uitkijken. Zij kunnen de vogels niet alleen verwonden, maar ook besmettelijke ziektes bij zich dragen.

Wat en hoe voeren voor welke vogels?

Voer gevarieerd, op verschillende plaatsen en voor elke vogel wat wils. Hieronder ziet u per groepje vogels hoe u dat aanpakt.

Mussen, vinken, groenling

Groenlingen en de verschillende soorten mussen en vinken zijn echte zaadeters, met een forse snavel om zaden en pitten te kraken. Voer ze dus allerlei zaden, granen, mais, zonnebloempitten en pinda's. Strooi het op de grond (een sneeuwvrije plaats), of op een voedertafel. Veel van deze zaadeters overwinteren in groepen en ze wijzen elkaar de weg naar voedzame hapjes.

Roodborst, winterkoning, heggenmus

Roodborst, winterkoning en heggenmus zijn insecteneters. Voor hen is het vooral in de winter behelpen. Heel blij zijn ze met gevriesdroogde meelwormen of insectenmix. Ook een fijn zaadmengsel of ongekookte havermout, kleine stukjes pinda of wat broodkruimeltjes zijn geschikt.

Leg het voer op wel tien beschutte plekjes op de grond in de tuin en geef niet in één keer heel veel, maar herhaaldelijk een klein beetje. Ze rommelen namelijk wel een paar keer per dag de tuin door en volgen dan een soort 'voedselroute' van kansrijke plekjes.

Mezen

Mezen (staart-, pimpel-, kool- en zwarte mees) zijn acrobaten die gerust ondersteboven hangend met z'n tien tegelijk iets eten. Hang dus eten voor ze in een boom: vetbolletjes in een vetbolhouder of en pinda's in een silo. Of 's winters zo'n gezellige pindaslinger. Daarnaast zijn ze te porren voor zonnebloempitten of een silomix in de voedersilo of in een voerhuisje.

Lijsterachtigen en spreeuw

Merel, zanglijster, kramsvogel, koperwiek en spreeuw zijn niet kieskeurig. Ze eten rotte appels of peren en krenten of rozijntjes. Maar ze lusten ook vetbollen en zaadmengsels. Ze kunnen wel erg competitief zijn, dus maak drie of vier voerplekken op de grond.

Boomkruiper, boomklever, grote bont specht

Dit zijn vogels die hun voedsel zoeken langs een boomstam. Voer ze dus ook langs een boomstam. Smeer er wat vogelpindakaas of ander vet op, of hang een pindasilo vlak langs de stam.

Grote vogels weren

Natuurlijk moeten ook kraaiachtigen, meeuwen en duiven eten. Deze grote vogels komen echter vaak in groepen en eten in korte tijd alles op. Om de kleinere vogels dan te helpen gebruikt u voedersilo's. Voer op de grond of voertafel dekt u af met een beschermkooi.

Strooi verder kleine beetjes. Zo zijn de mussen er snel bij als u het tafelkleed uitklopt, maar halen meeuwen daar hun neus voor op. En voer onder struiken, dat is gewoon onhandig voor grote vogels.

Mag je 's winters water geven aan vogels?

Ja. Vogels zijn blij met iedere dag een platte schaal vers water om van te drinken en in te badderen.

Geen zout of suiker

Zet 's winters gerust een schaal lauw water buiten. Doe echter nooit zout in het water om het open te houden, want dat is ongezond voor vogels als ze ervan drinken. Voeg ook geen suiker toe. Als ze baden in suikerwater, zitten hun veren onder een plaklaagje. Tip: doe een stuk gaas over de schaal, dan kan suiker geen kwaad.

Strengte vorst

Vriest het heel hard en blijft het water niet open? Geen probleem. Ze pikken dan sneeuw of rijp om aan vocht te komen. Of u kunt wat ijsblokjes vergruizen en de ijsplinters aanbieden.

Erg koud in de buik, maar het helpt tegen de ergste dorst.

Is hygiënisch voeren onzin?

Nee, hygiënisch voeren is belangrijk.

Verwijder poepjes, schimmels en bacteriën op tijd. Als de hygiëne niet goed is, doet bijvoeren meer kwaad dan goed.

Tips:

1. Voer hoeveelheden die voor de avond opraken, zodat er geen resten overblijven.
2. Borstel of schudt voerhuisjes en voertafels regelmatig schoon.
3. Inspecteer silo's wekelijks. Als de zaden nat zijn en klonteren, moet u ze weggooien.
4. Ververs water in waterbakken regelmatig.
5. Ontsmet de voer- en waterplaats af en toe met kokend water of een desinfectiemiddel.
6. Houd goed in de gaten dat vetproducten (vetbollen, vogelpindakaas enzovoort) niet ranzig worden als het warmer weer wordt en haal ze weg als dat wel gebeurt.

Muizen en ratten

Met deze tips minimaliseert u eventuele overlast door ratten en muizen.

1. Zorg ervoor dat 's nachts geen voer blijft liggen. Dan planten muizen en ratten zich minder snel voort.
2. Voer in een voedersilo en niet op de grond en plaats er een opvangschaal onder om te voorkomen dat de vogels op de grond morsen.
3. Haal gemorste zaadjes regelmatig weg.
4. Stop eventueel een paar weken met voeren.

Kan ik zelf vogelvoer maken?

Ja! Het is ietsje meer werk, maar leuk om te doen en het ziet er prachtig uit!

Spechtenblok

Maak zelf een spechtenblok van een dikke boomtak of een open haardblok. Boor gaten in het hout, vul ze met vogelpindakaas en hang het in de boom. Lees de uitgebreide uitleg.

Pindaslinger

Een pindaslinger rijgen is een gezellige bezigheid met kinderen. Maak met een prikken of spijkertje eerst een gaatje in de pinda; dat rijgt makkelijker.

Vetbol-creaties

Zelf vetbollen maken is makkelijk. Wees creatief: giet het gesmolten vet eens in een ouderwets kopje met een oortje dat u ophangt aan een tak of maak een fantastische vogeltaart! Een paar leuke ideeën met uitleg, vindt u op www.vogelbescherming.nl/tuinvogeltelling.

NESTKAST SAMENVATTING JAARVERSLAG 2019

Dit is het elfde landelijke jaarverslag van NESTKAST (NETwerk voor STudies aan nestKASTbroeders). Dit is het netwerk waarin amateurnestkastonderzoekers (controleurs en ringers), professionele nestkastonderzoekers (Nederlands Instituut voor Ecologie, NIOO-KNAW), het Vogeltrekstation (VT) en Sovon Vogelonderzoek Nederland bij elkaar komen voor het verzamelen en uitwisselen van gegevens, wetenswaardigheden en ervaringen op het gebied van nestkastenonderzoek. NESTKAST richt zich speciaal op kleine zangvogels (mezen, mussen, vliegenvangers, etc.) en enkele andere soorten waarvoor geen landelijke werkgroep voor gegevensinzameling is, zoals Bosuilen en Holenduif.

Naast de kengetallen voor de broedresultaten van nestkastbroeders zijn er in dit verslag ook bijdrages over opmerkelijke zaken die zich op en rond de nestkasten in 2019 voordeden.

Nestkast

In 2019 ontving NESTKAST gegevens van 16.932 nestkasten ingestuurd door 145 deelnemende nestkastwerk- groepen en/of Sovon controleurs, verdeeld over 278 terreinen. Het aantal gecontroleerde nestkasten is behoorlijk stabiel de laatste jaren, rond de 17.000! In het totaal werden er 15.094 legsels gemeld met 105.348 eieren, een recordaantal.

Eerste eileg

Doordat het vanaf half maart stabiel weer werd en bleef, begonnen de eerste Kool- en Pimpelmezen al vroeg met de eileg; voor beide soorten werd op 21 maart het allereerste ei gezien. Voor deze soorten begon, respectievelijk, 18% en 23% van de legsels al in maart. De Boomlever had zelfs de allervroegste gemiddelde eerste eileg datum, 6 april, sinds dit wordt bijgehouden vanaf 1984. Ook de Bosuilen waren heel vroeg met een gemiddelde eerste eileg op 16 februari en de allereerste eileg al op 17 december 2018.

De gemiddelde eerste eilegdatum van de eerste legsels van de Koolmees was zeer vroeg: 17 april. Alleen 2017, 2014 (beide 12 april) en 2007 (15 april) waren vroeger, gezien over de tijdreeks vanaf 1980. Ook de gemiddelde eerste eilegdatum van de eerste legsels van de Pimpelmees was zeer vroeg: 11 april, de vroegste datum met uitzondering van 2017. Anders was het bij de Spreeuw, deze was laatgemiddeld op 23 april en de Ringmus, die gemiddeld was op 12 mei.

De gemiddelde eerste eiday van de Bonte vliegenvanger was ook zeer vroeg: 1 mei met zelfs een aantal legsels die al op 8 en 10 april met hun eerste eileg waren gestart! De ook in Afrika overwinterende Gekraagde roodstaart, begon laatgemiddeld op 11 mei.

Eistops, broedstops en voedselbeschikbaarheid

De datum waarop Koolmezen en Pimpelmezen in 2019 hun eerste ei hebben gelegd was precies volgens de voorspelling die we maakten op basis van de relatie tussen de gemiddelde voorjaarstemperatuur en eileg in het verleden.

De gemiddelde temperatuur in maart en april 2019 was 9,5 °C. Dat is bijna 3 °C boven het langjarig gemiddelde van 1901-1980, en als we naar de temperatuurontwikkeling over de lente kijken dan zijn de temperaturen over de hele lente hoog met alleen halverwege april en begin mei onder het langjarig gemiddelde. In 2019 zijn Kool- en Pimpelmezen gemiddeld iets (0,15 dagen) na het leggen van het laatste ei begonnen met broeden. Dit is geheel volgens de verwachting op basis van de temperatuur. Dit is een aanwijzing dat zij de timing van de rupsenpiek goed ingeschat hadden en niet hoefden te versnellen of vertragen.

Nestsucces en Vervolglegsels

Door het vroege begin van de meeste legsels en het warme, stabiele en droge weer later in het broedseizoen was het nestsucces (het percentage van de nesten dat minimaal één vliegvlug jong oplevert) voor de meeste soorten hoog (Koolmees, Bonte vliegenvanger, Boomklever, Ringmus, Bosuil en Gekraagde roodstaart) of gemiddeld (Pimpelmees, Spreeuw, en Holenduif).

Deze goede nestsuccessen voor de eerste legsels van de Kool- en Pimpelmees, had ook een hoog vervolglegselpercentage tot gevolg: Koolmees (17,6% tegenover 11,8% vorig jaar) en de Pimpelmees (6,3% tegenover 3,1% vorig jaar).

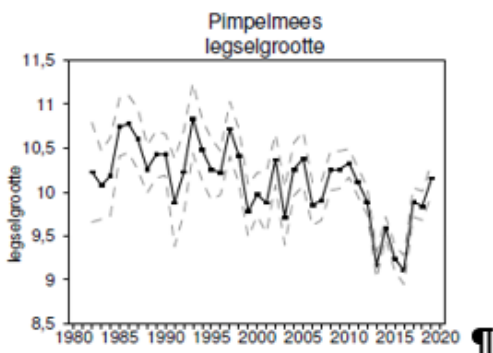
PIMPELMEES LEGT WEER EIEREN ALS TEVOREN

De o zo bekende pimpelmees kreeg de laatste weken veel aandacht in de pers. Er waart namelijk een vreemde bacterie rond onder de 'pimpels'. Maar dat is niet het enige mezenieuws. Nadat pimpelmezen jarenlang minder eieren legden, is deze mees de eilegdip te boven. Althans, in 2019, zo is te lezen in een lijvig verslag waarin de broedresultaten van 17.000 nestkasten zijn samengevat.

Vorig jaar meldden we al op NatureToday dat de koolmees zijn eilegdip te boven was. Vanaf 2012 legden koolmezen enkele jaren op tot wel twee eieren minder dan daarvoor (van 9-10 naar 7 of 8). Die dip bleek in 2018 en 2019 weer voorbij. Ook bij pimpelmezen deed zo'n dip zich voor, maar kwam het pas in 2019. Voor het eerst sinds 2011 legden deze mezen meestal weer 10 of 11 eieren, precies het langjarig gemiddelde over 1982-2012. Ecologen breken er overigens hun hoofd over, maar goede verklaring voor de eilegdip is er nog niet.

Duizenden legfels gevolgd

Van de mezendip weten we dankzij vrijwilligers die jaarlijks duizenden nestkasten controleren. De resultaten van dit noeste staaltje nestonderzoek zijn samengevat in het jaarverslag van NESTKAST, het landelijk Netwerk voor STudies aan nestKASTbroeders. Daaruit blijkt dat 2019 voor de meeste

zangvogels die in hollen (lees: kasten) broeden een uitstekend broedseizoen kende. Door de vroege, warme en stabiele lente kwam ook de eileg van de meeste soorten vroeg op gang, ruim een week eerder dan in 2018. Ook zijn er veel eieren gelegd en jongen uitgekomen, zijn de meeste jongen goed opgegroeid en zijn er veel uitgevlogen, ongeveer 15-20% meer dan het vorige jaar. De koolmees en pimpelmees hadden in 2019 bovendien twee keer zo veel vervollegsels als vorig jaar, waarvan een groot deel ook nog succesvol was. Al met al een topjaar!

(On)zin van nestkasten bij eikenprocessierupsen

Het jaarverslag biedt een analyse van de gegevens van bijna 17.000 nestkasten uit ongeveer 278 terreinen in Nederland en Vlaanderen, verdeeld over 20 soorten. Deze enorme hoeveelheid gegevens, er werden bijvoorbeeld meer dan 105.000 eieren geregistreerd, geven inzicht in veranderingen in het broedsucces bij vogels.

Verder wordt er in dit jaarverslag ingegaan op diverse onderwerpen, zoals de (on)zin van het ophangen van nestkasten ter bestrijding van de eikenprocessierups, en is er ruime aandacht voor het ontwerp van nestkasten voor soorten die we niet zoveel in nestkasten meer tegenkomen, zoals de gekraagde roodstaart, matkop, kuifmees en zwarte mees. Ook wordt ingegaan op een aantal onderzoeken naar de Bosuil. Zo is er een zeer bijzonder tweede legsel beschreven.

NESTKAST is het netwerk waarin amateur nestkastonderzoekers (controleurs en ringers) en professionele nestkastonderzoekers van NIOO-KNAW, Vogeltrekstation (VT) en Sovon Vogelonderzoek gegevens en informatie uitwisselen op het gebied van nestkastenonderzoek. Gegevensverzameling vindt o.a. plaats via het NEM Meetnet Nestkaarten.

UIT GROOTMOEDERS TIJD

NATUURGEBEUREN UIT OVERGROOTMOEDERS' TIJD

voor u gelezen en opgetekend uit Oude Meppeler Couranten.

Zaterdag 2 December 1893: VLEDERMUIZEN (II)

De gewichtige beteekenis der vledermuis als insectenvangster ligt in den tijd, waarin zij haar bedrijf uitoefent. De vogels gaan ter ruste bij het ondergaan der zon; dan houdt het gezellige gepiep en gekweel op, om weer te beginnen, als de eerste zonnestralen een einde maken aan den nacht. En juist als het heirleger van insectenvangers in den slaap verkwikking zoekt en herstelling van kracht, komen de vledermuizen tevoorschijn om, geleid door het scherpe gezicht en niet minder door het fijne, jacht te maken op rondvliegende nachtvlinders en op insecten, die eerst tevoorschijn komen als het volle daglicht verdwenen is.

De vledermuizen maken dus een deel uit van de nachtpolitie op het terrein der uitgebreide insectenwereld.

Met breed uitgestrekt vliegvlies beginnen de vledermuizen rond te fladderen in 't schemerdonker; in kromme lijnen vliegen zij naar de plaatsen, waar ze gegons vernemen, het vlies gebruikende als een vangnet, waarin de prooi wordt verschalkt. Is er een insect in het vliegvlies opgevangen, dan wordt de vlucht een oogenblik gestaakt; terwijl de vleugels gedeeltelijk worden ingetrokken, zoekt de vledermuis met den mond de prooi op tusschen de plooiën van het vlies en dadelijk daarna kan men een knarsend geluid vernemen, waarbij de buit wordt gekauwd.

Verstaat iemand de kunst om het geluid na te bootsen van een bromvlieg of een ander insect, dan duurt het niet lang, als er een vledermuis in de nabijheid is waar het geluid gemaakt wordt, of zij komt op het geluid af; en staat de bromvliegenabootser volkomen stil, dan waagt zijn spoedig eene poging om de oorzaak

van het geluid weg te vangen en vliegt dan den mensch gewoonlijk in het gezicht.

Op het gebied van de reinheid hebben de vledermuizen een slechten naam. Daaraan is het toe te schrijven, dat eene vrouw het haar kort laat knippen, als er een vleermuisje in verward mocht geraakt zijn.

Het is dus de dames niet aan te raden, proefnemingen, als straks bedoeld, te houden.

De vraatzucht der vledermuizen is, even als bij de meeste insektenetende dieren, verbazend groot.

Een natuurkundige, die dikwijls om proeven te nemen, vledermuizen gevangen hield, gaf eens aan een vledermuis 13 meikevers, die achter elkaar werden verslonden met graagte. Bij eene andere gelegenheid nuttigde zij voor eenen maaltijd een dozijn middelmatige vlinders.

Van de groote vlinders en kevers eet de vledermuis alleen de weke en saprijke deelen; de vleugels en de dekschilden, evenals de pooten, versmaadt zij en laat zij dus liggen. Vandaar het verschijnsel, dat het aantal genuttigde insekten zoo groot kan zijn.

De vledermuizen leven vooral van insekten, die zich slechts vertoonen in den nacht of in de schemering. Daartoe behooren vele rupsen, die dicht en zwaar behaard zijn en die onder de vogels weinige vijanden hebben, omdat ze voor hunne magen onverteerbaar zijn.

Alleen de koekoek maakt er jacht op en geeft haren en vleugels in den vorm van kleine balletjes uit den krop terug. Die behaarde rupsen doen een dubbel kwaad, waar zij in groote hoeveelheden voorkomen:

zij verontreinigen namelijk de lucht en ze vernielen het groene hout.

Een Duitsch geleerde zegt van die dicht en zwaar behaarde rupsen, "dat de haren, die zeer licht en bros zijn, geregeld uitvallen en dat zij voorzien zijn van microscopisch fijne weerhaken. Aanhoudend zweven er zulke haren of stukjes ervan in de lucht, vallen neer

op het gras, op moeskruiden, op bessenstruiken, en bederven op gevaarlijke wijze de weide voor het vee en de vruchten voor de menschen.

Door middel toch van die weerhaakjes boren zij zich beide op ontblootte plaatsen in de huid en veroorzaken daar ontsteking. Hetzelfde doen zij inwendig, indien zij bij menschen met gebruikte bessen, of bij dieren met gevreten gras, in de ingewanden komen.

Wat echter nog erger is, menschen en dieren ademen de stukjes dezer haren, die als fijn stof rondzweven, in en gedeeltelijk vliegen ze hun in de oogen.

Dit alles kan zoo nadelig worden, dat uit het oogpunt van de gezondheid bosschen voor menschen en vee gesloten worden, waar vele processierupsen zijn."

Dit is het eerste kwaad, dat de dichtbehaarde rupsen doen: zij verontreinigen de lucht, doen nadeel aan de vruchten in de tuin en op den akker en veroorzaken ziekten bij mensch en dier.

Het tweede onheil wordt teweeggebracht aan het groene hout. Voor eenige jaren vermenigvuldigde zich, in buitengewoon groote mate, in de omstreken van Hanau de processierups, afkomstig van een beruchte soort van nachtvlinders.

Eerst werden alle eikenboomen, mijlen ver in den omtrek kaalgevreten, en daarna andere woud- en vruchtboomen, met het gevolg, dat vele boomen zich niet weer konden herstellen en stierven.

Men zocht natuurlijk naar de oorzaken van dit verschijnsel en vond geen andere, dan het omkappen van eenige duizenden oude eiken, waarbij talrijke vledermuizen waren omgekomen. In een strengen winter hadden men die oude, holle boomen geveld, om ze als brandhout te gebruiken en uit te deelen; en in de holle stammen vond men vledermuizen, 12 of meer bijeen. Toen de tijd van den winterslaap voor deze dieren aangebroken was, hadden ze de winterkwartieren betrokken, waar ze natuurlijk meenden veilig te zijn, zooals ze er altijd veilig geweest waren. In gezelschap hadden ze zich daar rustig neergeveleid, om door de onderlinge aanraking de lichaamswarmte eenigszins te onderhouden, als de koude der natuur met volkomen verstijving mocht dreigen.

En toen het kloven en zagen der oude boomen begon, was er aan redding niet te denken. Menige vledermuis verloor het leven door de moordzucht of de baldadigheid en onnadenkendheid der werklieden; en waar deze begrepen, dat het leven van de vledermuizen gespaard moest worden in het algemeen belang, daar vonden ze toch den dood, zonder woning, verstijvende van de kou. Duizenden vledermuizen kwamen om.

Het natuurlijk gevolg van die onvoorzichtige daad bleef niet lang achter: de processierups breidde zich op schrikbarende wijze uit; de wijfjes der vlinders vlogen in de schemering ongehinderd rond en legden de eitjes tot instandhouding van 't geslacht in zoo groote hoeveelheid, dat de bosschen weldra wemelden van knagenden rupsen, die al het blad der boomen noodig hadden tot levensonderhoud.

De door moeder natuur aangewezen verslinders waren doodgetrapt, doorgezaagd of verkleumd; en de schoone eenheid van den Kosmos was hier blijkbaar verstoord.

Onaanzienlijk en toch vol beteekenis, klein en toch machtig, afschuwwekkend en toch weldadig is de vledermuis, ten opzichte van hogere organismen, in de wijde schepping.

Hoe weinig ook geteld, is zij onmisbaar in 't heelal; naast het gebeurde te Hanau komen er feiten in overvloed voor, die ons aan deze waarheid herinneren.

De moraal dezer geschiedenis verbiedt ons daarom vledermuizen te dooden als wij ze gedurende den winter aantreffen in oude boomen, in schuren of in kelders waar zij beschutting zoeken tegen de winterkou, die haar leven met den dood bedreigt. En herinneren we ons, als wij ze aan mochten treffen, dat verjaging uit de schuilhoeken even noodlottig werkt als het dooden, want in den winter kan de vledermuis zich moeilijk verplaatsen en niet rondfladderen om een nest te zoeken.

Men strekke naar het leven dezer dieren niet onbezonnen de moordende hand uit.....

J.D.

EIKENPROCESSIERUPS

Eikenprocessierups of eikenprocessievlinder

(*Thaumetopoea processionea*) is de naam van een soort nachtvlinder uit de familie van tandvlinders (Notodontidae).^[1] De mottensoort komt voor in delen van Europa en Azië. Het leefgebied bestaat uit streken waar eikenbomen groeien, dit zijn de waardplanten van het rups- of larvestadium van de vlinder.

De volwassen vlinder is vrij onopvallend, hij heeft bruine voorvleugels en lichtere achtervleugels. De lichaamslengte is ongeveer veertien tot zeventien millimeter, vrouwtjes worden iets groter dan de mannetjes. De vlinder is voornamelijk bekend vanwege de rups. Het dier overwintert in het ei-stadium en wordt in het voorjaar actief.

De rups is behaard en een deel van de beharing bestaat uit zogenaamde brandharen. Deze worden gebruikt ter verdediging tegen vijanden zoals insectenetende zoogdieren. Als de rupsen of het nest waarin ze zich bevinden of bevonden wordt verstoord, worden de microscopisch kleine brandharen afgegeven aan de lucht. Deze kunnen hevig irriterende ontstekingsreacties aan huid en slijmvliezen veroorzaken. Als de haren worden ingeademd kan dit in extreme gevallen zelfs levensbedreigend zijn. Ook huisdieren zoals honden en vee kunnen nadelige gevolgen

Eikenprocessierups

Eikenprocessierups

Taxonomische indeling

- Rijk:** [Animalia](#) (Dieren)
Stam: [Arthropoda](#) (Geleedpotigen)
Klasse: [Insecta](#) (Insecten)
Orde: [Lepidoptera](#) (Vlinders)
Familie: [Notodontidae](#) (Tandvlinders)
Onderfamilie: [Thaumetopoeinae](#)
(Processievlinders)
Geslacht: [Thaumetopoea](#)

Soort

Thaumetopoea processionea^[1]
([Linnaeus](#), 1758)

De volwassen vlinder is nachtactief.

ondervinden als ze in contact komen met de rupsen. De rups wordt daarom als een plaaginsect beschouwd.

De eikenprocessierups werd sinds het begin van de jaren 1990 steeds algemener in België en Nederland. Het aantal meldingen van overlast nam in de loop der jaren sterk toe en betrof een steeds groter gebied; het dier vestigde zich steeds noordelijker. In de zomer van 2019 verdriedubbelde het aantal meldingen ten opzichte van voorgaande jaren.^[2]

Naam en indeling

De naam eikenprocessierups is van toepassing op de rups en de vlindersoort,^[3] die ook onder andere Nederlandstalige namen bekend staat: met name *eikenprocessievlinder*^[4] en *eikenprocessierupsvlinder*^[5] maar ook wel *processierups*^[6], *gewone processierupsvlinder*^[7] en *eike-processiespinner*^[8].

Ook in andere talen wordt de vlinder vernoemd naar de processievormende rupsen in combinatie met de specifieke waardplant; de eik. Voorbeelden zijn het Engelse 'oak processionary moth', het Duitse 'eichen-prozessionsspinner', het Deense 'ege-processionsspinder' en het Franse 'processionnaire du chêne'. De wetenschappelijke naam van de vlinder werd voor het eerst voorgesteld door Carl Linnaeus in 1758. Oorspronkelijk werd de wetenschappelijke naam *Bombyx processionea* gebruikt, en later werd de vlinder beschreven onder de namen *Cnethocampa processionea* en *Phalaena processionea*.

De soort aanduiding *processionea* betekent vrij vertaald 'processievormend'.

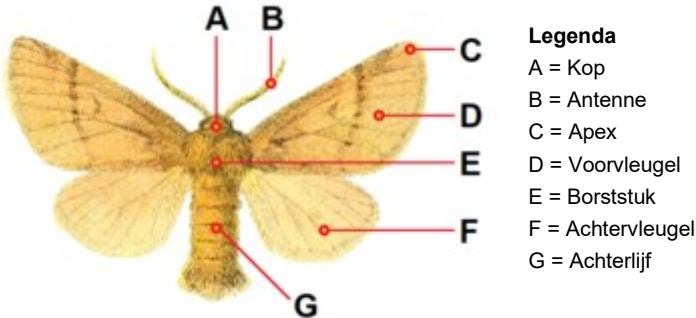
De eikenprocessierups behoort tot de vlinderfamilie tandvlinders (Notodontidae) en de onderfamilie processievlinders (Thaumetopoeinae). Lange tijd werd deze laatste groep als een aparte familie gezien (Thaumetopoeidae), maar dit wordt beschouwd als verouderd.^[9] Het geslacht *Thaumetopoea* waartoe de vlinder behoort omvat ongeveer een half dozijn tot een dozijn soorten, afhankelijk van de bron die men gebruikt.

Ondersoorten

Er worden twee ondersoorten onderscheiden die verschillen in het uiterlijk en het verspreidingsgebied.^[10] De ondersoort *Thaumetopoea processionea pseudosolitaria* werd in 1951 wetenschappelijk beschreven door Franz Daniel, Walter Forster en Ludwig Osthelder. Deze ondersoort wordt echter niet door alle wetenschappers erkend. Sommige biologen vinden dat *T. p. pseudosolitaria* slechts een lokale variatie is in plaats een aparte ondersoort.^[11] De ondersoorten zijn in onderstaande tabel weergegeven, met de auteur en het verspreidingsgebied.

Naam	Auteur	Verspreidingsgebied
<i>Thaumetopoea processionea processionea</i>	Linnaeus, 1758	De rest van het verspreidingsgebied
<i>Thaumetopoea processionea pseudosolitaria</i>	Daniel, Forster & Osthelder, 1951	Israël (Hermonberg)

Uiterlijke kenmerken

Legenda

- A = Kop
- B = Antenne
- C = Apex
- D = Voorvleugel
- E = Borststuk
- F = Achtervleugel
- G = Achterlijf

De belangrijkste lichaamsdelen van de vlinder.

Vlinder

De volwassen vlinder is een onopvallende nachtvlinder die zeer goede schutkleuren heeft. De spanwijdte van de vleugels varieert van 2,5 tot 3,5 centimeter, waarmee de eikenprocessierups een vrij kleine soort is.

Mannetjes hebben een breedte van de voorvleugel van ongeveer veertien tot zestien millimeter. De voorvleugels zijn geel tot grijs van kleur en hebben meestal drie afstekende en grillig gevormde donkere dwarsbanden. In het midden van de voorvleugel is een komma-achtige donkere vlek gelegen.^[12] De achtervleugels zijn lichter gekleurd tot grijswit. De basis van zowel de voor- als de achtervleugel is duidelijk lichter van kleur. De vrouwtjes worden iets groter en bereiken een breedte van de voorvleugel van zestien tot zeventien millimeter. Vrouwtjes hebben in principe dezelfde kleur als de mannetjes maar hebben een overwegend lichtere kleur.^[7] De mannetjes hebben duidelijk geveerde antennes, die bij de vrouwtjes ontbreken. De voorvleugelpunt of apex heeft geen afwijkende kleuren zoals bij veel andere vlinders het geval is.

De voorvleugels zijn bij exemplaren uit het Midden-Oosten duidelijk lichter van kleur in vergelijking met de vlinders uit West-Europa. De achtervleugels zijn zelfs bijna wit van kleur, terwijl die van de Europese soorten grijs gekleurd zijn.

Rups

De net uitgeslopen rupsjes zijn enkele millimeters lang. Ze zullen uiteindelijk een lichaamslengte bereiken van 2-3 centimeter. De rups is blind en heeft geen functionele ogen, ook de reukzin is waarschijnlijk weinig ontwikkeld.^[7] Rupsen in het eerste ontwikkelingsstadium hebben een oranje tot bruine lichaamskleur en een verhoudingsgewijs grote kop, deze is donker tot zwart van kleur. De lichaamsbehang is nog kort en ze hebben geen brandharen.

Oudere rupsen hebben een bruingrijze tot blauwgrijze kleur, de flanken zijn lichter tot grijsachtig wit. De onderzijde is groengrijs, inclusief de pseudopoten. Deze bestaan uit niet-gelede, ongesegmenteerde poten. De gelede poten aan de voorzijde van het lichaam zijn bruin tot zwart. Ook de kop is donkerbruin tot zwart van kleur. Op ieder lichaamssegment zijn tien bultachtige uitsteeksels gelegen. Twee rijen wratachtige uitstulpingen aan de flanken zijn oranje tot bruinrood van kleur. Hieruit steken opvallende, lange en licht gekleurde tot witte haren die tot een centimeter lang kunnen zijn. Dit zijn niet de brandharen. Op het vierde tot en met twaalfde lichaamssegment is aan de rugzijde een donkere vlek aanwezig die een fluweelachtige beharing heeft.^[12] Deze haartjes zijn veel kleiner dan de beharing die uit de bultjes op de rug ontspruit, ze zijn alleen goed zichtbaar met een loep. Dit zijn de brandharen, hun lengte varieert van 0,1 tot 0,3 millimeter.^[13]

Onderscheid met andere soorten

De eikenprocessierups is niet de enige soort die nesten maakt, veel vlinders uit verschillende families maken een nest, zoals de vogelkersstippelmot die tot de familie stippelmotten behoort. Dat de rupsen in groepen voorkomen is ook geen bijzonderheid, veel vlindersoorten zoeken elkaar in het rups-stadium op om zich te beschermen tegen vijanden. De processie-achtige manier waarop de groep van rupsen zich voortbeweegt is wel bijzonder; dit is maar van weinig vlinders bekend. De meeste processievormende rupsen komen uit de onderfamilie Thaumetopoeinae. Ook uit andere groepen van vlinders zijn echter rupsen bekend die zich in groepen voortbewegen, zoals uit de familie nachtpauwogen (Saturniidae).

Het verspreiden van brandharen komt eveneens voor bij soorten uit verschillende families, zoals de eerder genoemde nachtpauwogen en de familie spinneruilen (Erebidae). Een voorbeeld van een soort uit de laatste familie is de bastaardsatijnvlinder, die sterk irriterende brandharen heeft en net als de eikenprocessierups spinselnesten maakt. De plakker komt ook uit deze familie en maakt geen nesten maar bezit wel irriterende brandharen.^[13] Van de ongeveer 180.000 soorten vlinders is van een 150- tal bekend dat de rupsen huidirritaties kunnen veroorzaken door het afwerpen van brandharen.^[14] Een beruchte, niet-Europese soort is de rups van de Zuid-Amerikaanse vlinder *Lonomia obliqua*. Deze rupsen zijn verantwoordelijk voor meerdere doden per

jaar in onder andere Brazilië, doordat de brandharen indirect zorgen voor hevige inwendige bloedingen. Van soorten uit het geslacht *Hylesia* is bekend dat biologen hevige pijnen aan de lippen en neus kregen bij het ontleden van de dieren.^[14]

De eikenprocessierups is uiterlijk lastig te onderscheiden van de sterk verwante denneprocessierups. Deze soort leeft op naaldbomen en komt niet voor in Nederland, wel in delen van België.

Verspreiding

Verspreidingsgebied van de eikenprocessierups in het rood. Merk op dat alleen de landen waar de soort voorkomt zijn ingekleurd en niet het exacte verspreidingsgebied.

De vlinder komt van oorsprong voor in Zuid- en Centraal-Europa, inclusief delen van Anatolië.^[15]

Ook in Nederland en België behoort hij inmiddels tot de inheemse soorten.^[16]

In Europa komt de eikenprocessierups voor in België, Bulgarije, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Hongarije, Italië, Kroatië, Oostenrijk, Rusland, Moldavië, Nederland, Oekraïne, Polen, Roemenië, Slovenië, Spanje, Verenigd Koninkrijk (inclusief de Kanaaleilanden) en Zweden.

In het Verenigd Koninkrijk is de vlinder geïntroduceerd. De rupsen of de eieren zijn meegekomen met eikenbomen die geïmporteerd waren uit Europa.^[13] In Denemarken is de soort pas bekend vanaf 1996.^[9]

In het Midden-Oosten is de vlinder aangetroffen in de landen Jordanië en Libanon. In Israël is de soort alleen gevonden op de bezette Hermonberg.^[9]

De eikenprocessierups verspreidt zich waarschijnlijk deels door de handel in planten. Het kan dan gaan om bijvoorbeeld boomkwekerijen van waaruit eieren of poppen meeliften met handelsgoed. De eieren en poppen kunnen overleven als ze enige tijd worden opgeslagen, bijvoorbeeld in opslagplaatsen voor hardhout. Als de poppen in een nieuwe omgeving terechtkomen, kunnen de uitsluitende vlinders zich gemakkelijk verspreiden in de omgeving.^[9]

In België en Nederland

In België komt de vlinder in het gehele land voor, maar is in het noorden wel veel talrijker dan in het zuiden.^[17] Provincies waar de rups voor duidelijk meer overlast zorgt zijn Antwerpen, Limburg, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen. In Wallonië komt de vlinder sinds 2018 voor.^[18]

In Vlaanderen vertoonde het voorkomen van de eikenprocessierups sinds het begin van de jaren 1990 herhaaldelijk een piek. In 2007 was er sprake van een

plaaq, vooral in de Belgische provincie Limburg, als gevolg van het warme voorjaar. De Belgische federale regering zette toen zelfs het leger in om de rupsen effectief te bestrijden.

Tussen 1820 en 1900 kwam de rups volgens de *Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera* van Barend Lempke in Nederland voor ten zuiden van grofweg de lijn Arnhem - Nijmegen - Vianen - Dordrecht, met als opmerking bij de opgaven onder andere 'in vrij grooten getale' en 'talrijk'. De Nederlandse entomoloog Johannes Theodorus Oudemans beschreef in 1900 dat in het jaar 1878 de weg van Nijmegen naar Heesch afgesloten werd door de hevige overlast van de processierups.^[7] Ook het vee vertoonde gezondheidsschade door de enorme hoeveelheid brandharen. Het daaropvolgende jaar echter werd de eikenprocessierups niet meer gezien. Waardoor de soort daarna lange tijd zo goed als verdween uit Nederland is niet duidelijk. Pas een eeuw later, in 1978, werden de rupsen door amateurbiologen gevonden ten zuiden van Hilvarenbeek.^[14] In 1988 werd de soort gesignaleerd in de omgeving van Reusel ten westen van Eindhoven.^[19]

Vanaf 1990 werd de rups in grote delen van zuidelijk Nederland aangetroffen, voornamelijk in de streken De Peel en Kempen. De soort verspreidde zich snel verder over de zuidelijke provincies. In 1996 werd door onderzoekers voor het eerst van een plaag gesproken.^[14] In dat jaar deed zich een grote uitbraak voor in delen van Noord-Brabant. Een jaar later werden er veel minder gezien, maar het insect verdween niet; zowel in 2007 als in 2012 was er plaatselijk weer sprake van een plaag.^[19] De rups kwam daarna ook steeds veelvuldiger boven de grote rivieren voor; al in 2010 werden nesten gevonden in de stad Groningen en in 2018 zijn ze ook in Leeuwarden aangetroffen. Anno 2019 is er sprake van een jaarlijks terugkerende ernstige overlast in grote delen van het land.^[20]

*Overgenomen van Wikipedia
Wordt vervolgd.*

Redactie en bestuur wensen u
een gezond en natuurrijk 2021

Rabo **ClubSupport**

Bestedingsdoel:

Organiseren Natuur Beleefdag

Bedrag:

€ 1.257,72

Ten gunste van:

Natuurbescherming IJhorst-Staphorst

Namens Rabobank:

Rabobank Meppel-Staphorst-Steenwijkerland

de coöperatieve **Rabobank**

110-100

Lid worden van onze vereniging ?

Door het invullen van dit formulier en het aanmelden als lid van onze vereniging helpt u onze vereniging om de natuur in IJhorst-Staphorst en omstreken te beschermen.
Werkgroepen.

Wilt u zich opgeven als lid van één van de werkgroepen dan kunt u contact opnemen met de coördinator van de betreffende werkgroep. De gegevens vindt u in "De Scharrelaar" of op de website www.natuurbeschermingsvereniging.nl Op dit moment zijn de volgende werkgroepen actief:

- Jeugdwerkgroep "Weer of geen weer"
- Werkgroep Nestkastonderzoek
- Werkgroep Ringonderzoek
- Plantenwerkgroep
- Werkgroep Roofvogels en Uilen
- Werkgroep Insecten
- Werkgroep Zoogdieren
- Werkgroep Natuurreizen
- Werkgroep Ruimtelijke Ordening
- Werkgroep Projecten
- Redactie "De Scharrelaar"

Doe mee en kom ons helpen in de werkgroepen.

Er zijn 4 categorieën:

lid (€ 14,-/jr *)

iedereen van 18 jaar en ouder

ontvangt 4x per jaar ons verenigingsblad "De Scharrelaar"

partners (€ 22,-/jr *)

partners die allebei 18 jaar of ouder zijn en allebei lid worden,

ontvangen voor 1 persoon 4x per jaar ons verenigingsblad "De Scharrelaar"

jeugdplus (€ 12,-/jr *)

jeugdlid t/m 17 jaar waarvan NIET meer personen uit het gezin lid zijn

ontvangt 4x per jaar ons verenigingsblad "De Scharrelaar";

in het jaar dat hij/zij 18 wordt, gaat het lidmaatschap automatisch

over op lid (volwassen)

jeugd (€ 5,-/jr *)

8 t/m 17 jaar, waarbij ook al iemand anders uit het gezin lid is

ontvangt GEEN verenigingsblad "De Scharrelaar";

in het jaar dat hij/zij 18 wordt, gaat het lidmaatschap automatisch over

op lid (volwassen);

Ieder jeugdlid ontvangt 1 of 2 maal per jaar de Nieuwsbrief van de jeugdwerkgroep en mag deelnemen aan alle jeugdactiviteiten en de jaarlijkse nestkastcontrole. Een jeugdlid van 15 t/m 17 jaar mag tevens, naar keuze, meedoen met de activiteiten van de overige werkgroepen.

Door ondertekening van dit formulier geeft u toestemming aan Natuurbeschermingsvereniging "IJhorst-Staphorst e.o." om doorlopende incasso opdrachten te sturen naar uw bank om een bedrag van uw rekening af te schrijven wegens de inning van de contributie per jaar en uw bank om doorlopend een bedrag van uw rekening af te schrijven overeenkomstig de opdracht van Natuurbeschermingsvereniging "IJhorst-Staphorst e.o."

Als u het niet eens bent met deze afschrijving kunt u deze laten terugboeken. Neem hiervoor binnen acht weken na afschrijving contact op met uw bank. Vraag uw bank naar de voorwaarden.

De onderstaande ingevulde machtigingskaart blijft doorlopend geldig en eindigt alleen;

- ten tijde van overlijden van de "betaler"
- ten tijde van het opheffen van de "ontvanger" (Natuurbeschermingsvereniging "IJhorst-Staphorst e.o.")
- na schriftelijke opzegging van de "betaler" bij de "ontvanger"
- na uitschrijving van de "betaler" uit het ledenbestand van de "ontvanger"

De "ontvanger" behoudt zich het recht voor om het bedrag aan te passen aan het jaarlijks door de Algemene Leden Vergadering vast te stellen contributie. Deze kaart is alleen geldig mits het onderstaande formulier volledig is ingevuld.

Door ondertekening van het aanmeldingsformulier gaat u akkoord met de voorwaarden van onze vereniging zoals vermeld in de statuten, huishoudelijk reglement en privacy reglement (zie onze website).

Aanmelding/Incassomachtiging Natuurbeschermingsvereniging "IJhorst-Staphorst e.o."

Onderstaand formulier zo volledig mogelijk invullen en inleveren bij / of opsturen naar de ledenadministratie, Heerenweg 42, 7955 PE IJhorst

Gegevens rekeninghouder t.b.v. aanmelding/incasso: LIDNUMMER: _____
(niet invullen !!)

NAAM: _____

ADRES: _____

PCWP: _____

GEB.DATUM: _____ **GESLACHT:** M / V

TEL.NR: _____ **MOBIEL:** _____

EMAIL: _____

Incassomachtiging **BEDRAG:** € _____
alleen invullen indien hoger dan minimale bijdrage

IBAN REK.NR: _____

HANDTEKENING: _____ (van ouder bij minderjarige)

PLAATS EN DATUM: _____

Incassant ID: NL55ZZZ400590910000 Kenmerk machtiging: Contributie per jaar

) Ik geef hierbij toestemming tot publicatie in de media van foto's, gemaakt bij activiteiten.)
Doorhalen indien NIET van toepassing.

Inleverdata kopij:

7 januari 2021

6 mei 2021

9 september 2021

4 november 2021